

Møte for lukkede dører, Stortinget 27. mai 1921

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 27. mai 1921 kl. 17.00.

Præsident: Lykke.

Dagsorden:

Meddelelse fra utenriksministeren.

Præsidenten: Møtet foreslaaes sat for lukkede døre. - Da ingen har uttalt sig derimot, ansees det som vedtat.

Præsidenten foreslaar dernæst, at regjeringens medlemmer, Stortingets kontorchef og funktionærene ved Stortingets kontor, Stortingets referenter og en av Stortinget betjenter gives adgang til møtet.

Præsidenten anser det forslag for vedtat.

Utenriksminister Michelet: Det er desværre et temmelig mørkt billede av traktatsituationen, som jeg er nødt til at levere denne gang. Det er likesom alle onde magter sammensverger sig mot os. Ikke alene har mandatet i og for sig været overmaade vanskelig; men den økonomiske situation ute gjør det dobbelt vanskelig at føre forhandlingerne til et tilfredsstillende resultat.

Jeg skal faa lov til at referere endel telegrammer, som er indløpet fra minister Wedel fra Portugal til belysning av situationen der. Det begynner med et telegram av 14 mai. "Den portugisiske utenriksminister mottok mig idag og uttalte, at han hadde en meget vanskelig stilling paa grund av de vininteressertes propaganda. Man bebreidet ham, at han ikke i likhet med Spanien hadde tat repressalier mot Norge. Han kjendte den spanske proposition, men kunde ikke uttale sig, om man her kunde akseptere en kontingent. Han vilde straks sette sig i forbindelse med handelskamrene i Lissabon og Oporto, - naar deres repræsentanter kom hit vilde han bede mig selv ogsaa med dem. Der var krise i Oporto, som laa med enorme kvantiteter usolgt vin, saa de interesserte var meget vanskelige at ha at gjøre med. Personlig vilde han heller akseptere en ordning med kontingent end føre krig; men han vilde ikke skjule for mig, at de interesserte forlangte fri immunitet av vin til 21 grader eller fuldt forbud mot indførsel av norsk klipfisk til Portugal.

Chefen for handelspolitiske avdeling uttalte sig som igaar, men har fremholdt, at der ikke kunde være tale om en saa lav kontingent som spanierne hadde forlangt.

Forhenværende portugisisk chargé d'affaires Kristiania, som er meget mægtig i pressen og i vinkredse her og synes repræsentere norske vinhandlers synspunkt, har jeg ogsaa hat under behandling. Han lovte, at han ikke vilde være urimelig, men syntes at sette mest lid til en skarp toldkrig før valgene i Norge. Jeg behøver ikke tillægge, at jeg under ovennævnte samtaler, som varte i 3 timer, forsvarte vore interesser efter bedste evne."

Næste telegram: "Repræsentanter for vinproducenterne og de parlamentariske repræsentanter for vindistrikterne hadde

igaar stort fælles møte her, hvor blandt andet blev besluttet forlange av regjeringen søke komme til overenskomst med Frankrige eller motsat fald skride til alvorlige repressalier." De har i Portugal for tiden en slags toldkrig med Frankrige - ialfald er der dype uoverensstemmelser. "Samtidig vedtoges henstilling uopholdelig opsi nuværende overenskomst med Norge, og hvis ikke for Portugal tilfredsstillende ordning opnaaddes ogsaa av repressalier overfor Norge. Omhandlede repræsentanter skal ha møte idag med utenriksministeren, som derefter vil gi mig meddelelse."

Et andet telegram av samme dag: "Portugals ministerpræsident, hvem jeg har opsøkt i anledningen, uttalte, at han ønsket, at der skulde optrædes med størst mulig venskap overfor Norge, men at den portugisiske regjering ogsaa maatte ta hensyn til Portugals interesser og voldsomme agitation her. Jeg har ogsaa talt med præsidenten for handelskamret, der ogsaa er en ven av Norge, men er bange for, at det vil bli umulig stagge vinrepræsentanterne.

Alle her er overhodet venlig og beklager sig, men tør ikke gaa mot vindyrkerne. Der er krise i Oportodistriktet, som ligger med enorme usolgte lagere, og hvor man derfor frygter uroligheter paa grund av arbeidsløshet. Paa den anden side er efterspørselen efter klipfisk meget liten av forskjellige grunde - høie priser, mangel paa olje til tilberedelse og stadig tiltagende tilførsel av fersk fisk."

Telegram av 21de mai: "Den portugisiske utenriksminister hadde idag indgaaende konferance med vinrepræsentanterne, og senere overla jeg med ham sammen med Ræstad. Han fremførte, at vinrepræsentanterne ikke vilde motta raison. De forlangte fri indførsel hetvin til Norge og fandt ikke, at den kvantitet som kontingent kunde gjøre hverken fra eller til, saa at man derfor skulde opgi princippet fri indførsel og skape en betænkelig præcedens. I saa henseende hadde vinrepræsentanterne ogsaa fremholdt, at kontingent vilde gi anledning til store vanskeligheter ved fordelingen mellem exportørene. Man klaget saaledes over, at i Sverige var det umulig for den, som ikke hadde mægtige forbindelser, at faa solgt. Skulde der være kontingent, maatte den i alle tilfælde være meget høiere. Vinrepræsentanterne hadde nævnt 33 000 hl. Portugals utenriksminister hadde sagt dem, at saadant ikke kunde tages alvorlig. Personlig syntes han 12 000 maatte være passende." - Det vil altsaa si 1 200 000 kg. - "Spaniens forlangende av 5 000 var altfor litet for Portugal, hvis eksport til Norge hadde været meget større. Paa hans spørsmål nævnte jeg, at man hos os hadde tænkt paa tusen hl., eller kanskje litt mere, og at Frankrike hadde nøiet sig med 40% av importen før krigen. Hertil svarte han, at det var utelukket at tænke paa, at nogen portugisisk regjering kunde akseptere lignende. Heller ikke var det mulig længere at utsætte med opsigelse av nuværende overenskomst. Man vilde derefter allikevel ha tre maaneder til underhandlinger, og om man ikke kom til noget definitivt resultat i den tid, betød jo ikke det absolut surtaxe lovens anvendelse eo ipso. Alle disse meddelelser gjordes i de venskabeligste former, men da det var aabenbart baade for Ræstad og mig, at det under

omstændighetene ikke var mulig fra vor side at fremsætte noget forslag, som kunde tænkes akceptert av portugiserne istedenfor nugjældende overenskomst, indskrænket jeg mig til at anmode om, at opsigelsen ikke maatte finde sted før mandag - telegrammet er sendt lørdag - "saa at jeg derom kunde gi meddelelse til regjeringen paa forhaand. Da intet videre kan opnaaes her for nærværende og man ikke tjener saken ved at ville forcere en løsning, avreiser vi herfra mandag kl. 3."

Saa indtraadte statskupet og opsigelsen kom ikke. Statskupet fandt sted søndag, saavidt jeg husker. Wedels sidste telegram angaaende Portugalforhandlingerne er avsendt fra Madrid den 24de mai:

"Opsigelsen blev paa grund av ministerkrise opsat i Lissabon, men den nye minister, som sagdes skulle bli Mello Bereto, vil rimeligvis maatte opsi. For at forsøke alt og for i alle tilfælde at gjøre opsigelsen saa vanskelig som mulig tilstillet jeg den avgaaende utenriksminister før min avreise et brev, hvori jeg fremholdt, at vi haabet, at Portugal ikke vilde behandle os anderledes end de øvrige forbudslande, specielt Amerika, hvis overenskomst av 1910 ikke var blit opsagt."

Det er altsaa situationen for Portugals vedkommende. Traktaten er endnu ikke opsagt. Vi har tænkt i departementet - vi har ment at den nye regjering hadde hænderne saa fulde dernede endnu, at tidspunktet endnu ikke var inde, men vi har tænkt at sende et telegram til vor legation dernede og bede den orientere os med hensyn til den nye regjering's stilling til spørsmålet. Det ser jo ikke lovende ut. Den har aabenbart været en meget venskabeligsindet regjering den, som er gaat av, og naar vi erindrer, at den regjering, som stod foran den, to gange ved noter dels til minister Wedel dels til det norske utenriksdepartement har git tilkjende, at enhver lovfæstelse av forbud vilde medføre øieblikkelig opsigelse av vor avtale med Portugal, saa vil man se, at det hele svæver i en meget tynd traad.

For Spaniens vedkommende er situationen mig idag noksaa uklar. Jeg er ikke selv sikker paa, hvorledes den er at opfatte. Minister Wedel har aabenbart tænkt, at den kontingent paa 500 000 liter, som spanierne forlangte, vilde han - om man gik med paa den - benytte som en slags brækstang til at faa det øvrige i orden.

Vi har, siden jeg talte her sidst, faat nøiagtig opgave over de beholdninger av hedvin, som ligger paa frilager og toldoplag. Det var jo saa, at de forlangte, vi skulde overta disse, og en optælling hadde ikke fundet sted, da vi sidst hadde møte om saken her i Stortinget. Det viser sig, at paa frilager ligger der med et rundt tal 135 000 liter; paa toldoplag ligger der 1 730 000 à 1 740 000 liter. Jeg gaar ut fra, at en væsentlig del er betalt, uten at kunne dokumentere det - vi har ikke kunnet faa det undersøkt, og enhver vil forstaa, at det er vanskelig at faa det undersøkt, og vi har ikke kunnet faa bragt paa det rene, hvor meget av dette kvantum der allerede er betalt, men at det er en væsentlig del, det gaar jeg i alle tilfælde ut fra. Da dette kvantum blev referert for de spanske myndigheter, saa erklærte de, at

de hadde ikke tenkt sig noget saadant, og det er mulig, at der paa det punkt kan finde et arrangement sted, jeg tør ikke uttale noget positivt om det. Stillingen er aabenbart i Madrid siden minister Wedel kom tilbake, blit i nogen grad forværret.

Som herrerne vil ha set av et kommunike som Utenriksdepartementet har git til aviserne idag, er der opnævnt en kommission paa tre mand som skal behandle alle de spanske traktater som løper ut. De er samlet i en bunke. Spanierne har koncentrert dem, som løper ut den 20 juni, og minister Wedel har ikke helt faat orientert sig med hensyn til den nye situation. I et telegram vi fik i gaaraftes har ministeren slaat paa at det er mulig at vi blir stillet overfor kravet om helt fri import av spanske vine for at opnaa en rimelig ordning. Minister Wedel henstillet samtidig at vi maa faa vore toldsatser forandret. Finansdepartementet vil sørge for at paaskynde det arbeide mest mulig, og uten at jeg har nogen fuldmagt til at uttale hvad jeg nu sier, gaar jeg ut fra at finansministreen vil bringe saken ind for denne forsamling inden rimelig tid. Ræstad er for tiden i Spanien, hvis han ikke idag maatte være reist derfra. Naar han kommer tilbake, som vi altsaa formoder maa ske en av de første dage av neste uke, vil vi, delegationen og eventuelt regjeringen, overlægge med ham om situationen, og de efterretninger og de indtryk som han maatte bringe tilbake, blir da tat under overveielse, hvorefter saken skal bli indbragt for denne forsamling til endelig tagen stilling til de spørsmaal som nu trænger sig frem.

Hvad saa tilslut Frankrike angaar, saa har jeg to ganger henstillet til den franske minister at vi skulde publicere den overenskomst som er indgaat. Han har ment det var det formeligste og det korrekteste at man ventet til importforbudslisten forelaa i helt omforenet stand, saa at man kunde publicere samtidig den liste over importforbud som skulde ophæves. Vi har fra den franske minister mottat en liste. Den liste omfatter imidlertid en række artikler som overhodet ikke er importforbudsbelagt, og som altsaa forsaavidt skulde være forholdsvis let at skjære bort. Provianteringsministeren har imidlertid uttalt ønsket om at kunne faa beholde en række av de importforbud som er opført paa den franske liste av hensyn særlig til Tyskland, men idet man samtidig tilsier Frankrike ubetinget licens for de varer som de maatte ønske indført, og som kolliderer med disse importforbud. Den franske minister har idag sagt at han vil anbefale sin regjering at gaa med paa en saadan ordning. Dog vil han ha listen endel beklippet, den liste som provianteringsdepartementet har utarbeidet over importforbud som foreløbig skulde bli staaende, men med ubegrænset adgang til licens for Frankrikes vedkommende.

Protokollen for det hemmelige møte blev derefter oplæst uten at foranledige nogen bemerkning.

Møtet hævet kl. 17.20.